

Ο ρόλος της τεχνολογίας στην εξέλιξη του κινηματογράφου και της μουσικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Εισαγωγή

B. Κινηματογράφος και τεχνολογία

B. 1. Η 7^η τέχνη

B. 2. Η τεχνολογική εξέλιξη του κινηματογράφου

B. 3. Ο ψηφιακός κινηματογράφος

Γ. Κινηματογραφική μουσική και τεχνολογία

Γ. 1. Η έλευση του ήχου στον κινηματογράφο

Γ. 2. Επενδύοντας στον ήχο

Γ. 3. Η κινηματογραφική μουσική

Γ. 4. Η σύνθεση της κινηματογραφικής μουσικής

Γ. 5. Μουσικά κινηματογραφική είδη: το Μιούζικαλ

Γ.6. Ελληνικό μιούζικαλ

Γ. 7. Η μουσική στον ελληνικό κινηματογράφο

Δ. Επίλογος

E. Πηγές

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τέλος του 19 αιώνα και στις αρχές του 20, ξεκινούν τα πρώτα βήματα του κινηματογράφου, σαν ένα παιχνίδι που γρήγορα εξελίχτηκε σε αυτό που σήμερα ονομάζουμε 7^η τέχνη.

Η μουσική (αρχαιότερη τέχνη) προϋπήρχε έχοντας μάλιστα βαθιά σχέση με σχετικά θεάματα (μελόδραμα, μουσικό θέατρο).

Στην εξέλιξή του ο κινηματογράφος αξιοποίησε πολλές τέχνες, μεταξύ των οποίων και τη μουσική, που συχνά αναδεικνύεται ως ένα σημαντικό συστατικό μίας ταινίας. Στον κινηματογράφο η εικόνα, ο λόγος, η κίνηση, ο ήχος και η μουσική αλληλεπιδρούν και συνθέτουν ένα καινούριο σύμπαν

Η εξέλιξη του κινηματογράφου και της μουσικής εξαρτήθηκε από την εξέλιξη της τεχνολογίας. Εξάλλου, ιδιαίτερα ο κινηματογράφος είναι γέννημα της τεχνολογίας, καθώς υπάρχει χάρη σε αυτή. Πιο αυτόνομη η τέχνη της μουσικής, παρακολουθεί και αυτή την τεχνολογία και εξελίσσεται μαζί της, ενώ η κινηματογραφική μουσική αποτελεί ένα σημείο συνάντησης των εξελίξεων στον χώρο του κινηματογράφου, της μουσικής και της τεχνολογίας.

B. ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

B.1. Η έβδομη τέχνη

Ο κόσμος του κινηματογράφου θυμίζει τον κόσμο των μικρών παιδιών. Φανταστείτε ένα μικρό παιδί καθισμένο στο πάτωμα του δωματίου του, που είναι γεμάτο μικροσκοπικά παιχνίδια, συγκεντρωμένο στον φανταστικό κόσμο που έχει δημιουργήσει. Για τα παιδιά, τα παιχνίδια

δεν είναι απλές μινιατούρες κατασκευασμένες από πλαστικό ή ξύλο. Είναι πραγματικοί χαρακτήρες με πραγματικές περιπέτειες. Το παιδί πλαισιώνει τη δράση, κατασκευάζοντας σκηνές και δημιουργώντας έναν κόσμο φανταστικό τον δίχως όρια κόσμο των παιδιών.

Κοιτάζοντας μέσα από το φακό της κάμερας, ενώ οι ηθοποιοί φέρνουν στη ζωή την ιστορία του συγγραφέα, ο σκηνοθέτης δουλεύει σκληρά για να παρουσιάσει τον φανταστικό κόσμο του σεναριογράφου σε εμάς με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Ο σκηνοθέτης, ο παραγωγός, οι ηθοποιοί, ο σεναριογράφος και ο μοντέρ είναι όλοι απαραίτητοι συντελεστές στο ταξίδι από την αρχική ιδέα έως το τελικό φιλμ. Σε αυτή τη σημαντική διαδικασία, χιλιάδες μικρές λεπτομέρειες ενώνονται για να δημιουργήσουν μια ταινία.

Οι θεωρητικοί λένε ότι ο κινηματογράφος πήρε τη θέση της λογοτεχνίας στις προτιμήσεις των περισσότερων. Έγινε η λαϊκή τέχνη που καλύπτει τις ανάγκες μας για μύθο, την αφήγηση των ιστοριών που θα μας συγκινήσουν, ταξιδέψουν, νουθετήσουν και διασκεδάσουν. Αρκετοί άνθρωποι δεν ανοίγουν βιβλίο και έτσι μόνο μέσα από τις ταινίες έρχονται σε επαφή με την αφήγηση ιστοριών. Στο ξεκίνημά της η νέα τέχνη έδειχνε απλά στιγμιότυπα από τη ζωή. Γρήγορα όμως οι δημιουργοί κατάλαβαν ότι χωρίς ιστορίες με αρχή, μέση και τέλος, κανείς δε θα παρακολουθούσε τις ταινίες τους. Και η καλύτερη πηγή για να αντλήσουμε ιστορίες είναι φυσικά η λογοτεχνία. Φυσικά όμως η κινηματογραφική τέχνη είναι μεν τέχνη του λόγου, κυρίως όμως είναι τέχνη της εικόνας και ως τέτοια συνδέεται αναπόσπαστα με την τεχνολογία και την αλματώδη εξέλιξή της.

B. 2. Τεχνολογική εξέλιξη του κινηματογράφου

Η εξέλιξη του κινηματογράφου είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την τεχνολογική εξέλιξη, καθώς η έβδομη τέχνη είναι γέννημα της τεχνολογίας και εξελίσσεται μαζί της.

Είναι γενικά δύσκολο να αναδειχθεί ένας μοναδικός εφευρέτης του κινηματογράφου. Επιπλέον, είναι γεγονός πως επί σειρά ετών ο άνθρωπος πειραματίστηκε πάνω στην προσπάθεια απεικόνισης της κίνησης.

Καταλυτικό ρόλο στην εξέλιξη της τεχνικής του κινηματογράφου διαδραμάτισε η ανακάλυψη και διάδοση της φωτογραφίας, στα μέσα του 19ου αιώνα. Μία από τις πρώτες και ιδιαίτερα σημαντικές αναλύσεις της κίνησης με τη βοήθεια φωτογραφικής μηχανής έγινε περίπου το 1878, όταν ο Βρετανός φωτογράφος Edward Muybridge, έχοντας καταφέρει να αναπτύξει μεθόδους διαδοχικής φωτογράφισης, απεικόνισε την κίνηση ενός αλόγου, αποδεικνύοντας τότε πως κατά τη διάρκεια του καλπασμού του υπάρχουν στιγμές που τα πόδια του δεν έχουν επαφή με το έδαφος.

Την ίδια περίπου εποχή, ο Γάλλος φυσικός Ετιέν Μαρρέ κατόρθωσε να συλλάβει φωτογραφικά το πέταγμα ενός πουλιού με τη βοήθεια μιας φωτογραφικής μηχανής που είχε τη δυνατότητα να αποτυπώνει 12 στιγμιότυπα ανά λεπτό.

Τα σημαντικότερα ίσως επιτεύγματα σχετικά με την ανάπτυξη της κινηματογραφικής τεχνικής έγιναν στα τέλη του 1880, με κυριότερο ίσως, την εφεύρεση του κινητοσκοπίου από τον Ουίλλιαμ Ντίκσον, ο οποίος εργαζόταν στα εργαστήρια του Τόμας Έντισον. Το κινητοσκόπιο ήταν μία μηχανή προβολής, με δυνατότητα να προβάλλει την

κινηματογραφική ταινία σε ένα κουτί, το οποίο ήταν ορατό μόνο από έναν θεατή, μέσω μιας οπής με τη μέθοδο του στερεοσκοπίου. Η συσκευή παρουσιάστηκε για πρώτη φορά επίσημα στις 20 Μαΐου του 1891, μαζί με την πρώτη κινηματογραφική ταινία. Ο Έντισον θεωρούσε την εφεύρεση του κινητοσκοπίου ήσσονος σημασίας και ο ίδιος δεν ενδιαφέρθηκε ώστε να προβάλλονται οι ταινίες για περισσότερους θεατές. Επιπλέον δεν κατοχύρωσε την εφεύρεση διεθνώς, με αποτέλεσμα να είναι νόμιμη η αντιγραφή και εξέλιξη της στην Ευρώπη, γεγονός που ευνόησε την ταχύτερη εξέλιξη του κινηματογράφου.

Στη Γαλλία, οι αδελφοί Ογκύστ και Λουί Λυμιέρ, βασιζόμενοι στο κινητοσκόπιο των Ντίκσον και Έντισον, εφηύραν τον «κινηματογράφο», που αποτελούσε μία φορητή κινηματογραφική μηχανή, λήψεως, εκτύπωσης και προβολής του φιλμ την οποία κατοχύρωσαν με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η πρώτη ταινία που δημιούργησαν ήταν η *Έξοδος από το εργοστάσιο Λυμιέρ*, στις 19 Μαρτίου του 1895 και αποτύπωνε την έξοδο των εργατών από το εργοστάσιό τους. Στις 28 Δεκεμβρίου του 1895, έκαναν και την πρώτη δημόσια προβολή, στο Παρίσι. Η ημερομηνία αυτή αναφέρεται από πολλούς ως η επίσημη ημέρα που ο κινηματογράφος με τη σημερινή του γνωστή μορφή έκανε την εμφάνισή του. Εκείνη τη δημόσια προβολή παρακολούθησαν συνολικά 35 άτομα επί πληρωμή και προβλήθηκαν δέκα ταινίες συνολικής διάρκειας περίπου δεκαπέντε λεπτών. Οι κινηματογραφικές ταινίες παρουσίαζαν, συνήθως στατικά, μία σκηνή της καθημερινότητας.

Τον επόμενο χρόνο, οι αδελφοί Λυμιέρ προώθησαν την εφεύρεσή τους στο Λονδίνο και στη Νέα Υόρκη, όπου έτυχαν θερμής υποδοχής. Οι ίδιοι θεώρησαν πως ο κινηματογράφος ήταν ήσσονος σημασίας και πούλησαν

την εφεύρεσή τους στον Ζορζ Μελιέ. Ο Μελιέ ήταν ένας από τους πρώτους κινηματογραφιστές που χρησιμοποίησε τη διαθέσιμη τεχνική της εποχής με σκοπό την παραγωγή ταινιών κάτω από όρους τέχνης, και θεωρείται από τους πρώτους κινηματογραφικούς σκηνοθέτες. Οι ταινίες του πραγματεύονταν θέματα από τον χώρο του φανταστικού, ενώ η ταινία του *Ταξίδι στη Σελήνη* (1901) υπήρξε πιθανότατα η πρώτη που προσπάθησε να περιγράψει ένα ταξίδι στο διάστημα. Επιπλέον, εισήγαγε τεχνικές οπτικών εφέ, ενώ για πρώτη φορά πρόβαλε έγχρωμες ταινίες, χρωματίζοντας την κινηματογραφική ταινία (καρέ) με το χέρι.

Με αφετηρία τις νέες δυνατότητες που αναδείχθηκαν, ο κινηματογράφος μετασχηματίστηκε διεθνώς σε μία δημοφιλή μορφή τέχνης, ενώ παράλληλα πολλοί κινηματογραφικοί χώροι δημιουργήθηκαν με αποκλειστικό σκοπό την προβολή ταινιών. Εκτιμάται ότι το 1908, στις Ηνωμένες Πολιτείες υπήρχαν περίπου 10.000 κινηματογράφοι. Οι ταινίες της εποχής ήταν διάρκειας δέκα έως δεκαπέντε λεπτών, αλλά σταδιακά η διάρκειά τους αυξήθηκε. Το νέο είδος διασκέδασης προσέλκυσε κυρίως τις εργατικές τάξεις της Ευρώπης και στις Ηνωμένες πολιτείες και μέχρι το 1915 είχαν εμφανιστεί ταινίες μεγάλου μήκους. Σημαντική συμβολή σε αυτό είχε ο Αμερικανός σκηνοθέτης D. W. Griffith, στον οποίο ανήκουν μερικά από τα πρώτα ιστορικά έπη του κινηματογράφου. Σε μερικούς κινηματογράφους υπήρχε ορχήστρα για να βελτιώσει την ταινία, όμως αυτό καταργήθηκε στα τέλη του 1920. Το 1912 (ή 1911) χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά σε δοκίμιο όρος έβδομη τέχνη για την περιγραφή του κινηματογράφου.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1920, ο κινηματογράφος παρέμενε χωρίς ήχο (βουβός κινηματογράφος) και συχνά οι προβολές ταινιών συνοδεύονταν από ζωντανή μουσική. Η ιστορία του ηχογραφημένου κινηματογραφικού ήχου ξεκίνησε το 1926, όταν η Warner Brothers

παρουσίασε μία συσκευή (Vitaphone), η οποία έδινε τη δυνατότητα αναπαραγωγής μουσικής, μέσω ενός δίσκου που συγχρονιζόταν με την μηχανή προβολής της ταινίας. Βασισμένη σε αυτή τη νέα τεχνολογία, στα τέλη του 1927, κυκλοφόρησε η ταινία *The Jazz Singer*, η οποία αν και κατά το μεγαλύτερο μέρος της ήταν βουβή, υπήρξε η πρώτη που περιείχε διαλόγους. Όταν πρωτοεμφανίστηκε ο ήχος, υπήρξαν προβλήματα γιατί οι κάμερες και τα μικρόφωνα δεν μπορούσαν να κινηθούν στο χώρο τόσο εύκολα όσο σήμερα. Ωστόσο, αυτές οι δυσκολίες ξεπεράστηκαν.

Περίπου την ίδια περίοδο με την προσαρμογή του ήχου, ξεκίνησαν συστηματικές προσπάθειες για την προσθήκη χρώματος. Έγχρωμες ταινίες είχαν ήδη εμφανιστεί από τις αρχές του 20ου αιώνα, μέσω του χρωματισμού των κινηματογραφικών καρτέ με το χέρι, μέθοδος που εγκαταλείφθηκε σταδιακά, σε συνδυασμό και με την αύξηση της διάρκειας των ταινιών. Ανάμεσα στις πρώτες συνθετικές μεθόδους προσθήκης χρώματος, υπήρξε η Technicolor, η οποία τελειοποιήθηκε το 1941, αν και παρέμενε ακριβή λόγω των περίπλοκων σταδίων διαχωρισμού και εμφάνισης των χρωμάτων. Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, εμφανίστηκε επιπλέον το έγχρωμο αρνητικό φιλμ της εταιρίας Eastman Kodak, το οποίο δεν απαιτούσε διαδικασία διαχωρισμού των χρωμάτων. Αν και μέχρι τη δεκαετία του 1950, η παραγωγή έγχρωμων ταινιών μειωηφούσε, κατά τη δεκαετία του 1960 και χάρη στην ανάπτυξη της σχετικής τεχνολογίας, ο έγχρωμος κινηματογράφος επικράτησε.

Το 1950 στις Ηνωμένες Πολιτείες η τηλεόραση απειλούσε την κινηματογραφική βιομηχανία, αφού οι άνθρωποι μπορούσαν να ψυχαγωγηθούν και στο σπίτι τους χωρίς επιπλέον έξοδα. Για να δελεάσουν το κοινό να επιστρέψει στον κινηματογράφο, οι μεγάλες

εταιρίες εισήγαγαν μεγάλες οθόνες και άρχισαν να φτιάχνουν επικές ταινίες για να ταιριάζουν τις ταινίες στις οθόνες.

B. 3. Ψηφιακός κινηματογράφος

Από το 1960 αρχίζουν τα πρώτα βήματα του ψηφιακού κινηματογράφου με την ανάπτυξη του βίντεο και την εισαγωγή, μέσω του υπολογιστή, των ψηφιακών τεχνολογιών στην κινηματογραφική παραγωγή. Την 1η Ιανουαρίου 1001 υπήρχαν, σε όλο τον κόσμο, 32 κινηματογράφοι που είχαν εξοπλισμό για να προβάλλουν με ψηφιακό τρόπο.

Η δημιουργία ταινιών μεγάλου μήκους με τη βοήθεια υπολογιστή δείχνει την κατεύθυνση που θα ακολουθήσουν οι κινηματογραφικές παραγωγές τα επόμενα χρόνια. Ο κινηματογράφος, βέβαια, από τεχνολογική άποψη, είναι από τα τελευταία οχυρά που ανθίστανται στην ψηφιακή τεχνολογία, σε σχέση με την τηλεόραση ή το ραδιόφωνο. Ο λόγος για αυτό το μεγάλο ποσοστό αντίστασης δεν είναι άλλος από την τεχνολογία του κινηματογράφου, που είναι μεικτή τεχνολογία (μηχανική και ηλεκτρική για τα συστήματα παραγωγής, χημική για τα συστήματα εγγραφής εικόνας κ.ο.κ.). Ο George Lucas όμως έρχεται να ταράξει τα νερά της κινηματογραφικής βιομηχανίας στους χώρους της κινηματογραφικής τεχνολογίας και της διανομής. Οι κάμερες που χρησιμοποιεί πλέον μετατρέπουν το οπτικό ερέθισμα που καταγράφουν σε ένα ψηφιακό σήμα. Με την εισαγωγή της ψηφιακής τεχνολογίας στην εγγραφή της κινηματογραφικής ταινίας μειώνονται εντυπωσιακά το κόστος και ο χρόνος παραγωγής της κινηματογραφικής ταινίας. Η δεύτερη καινοτομία του Lucas αφορά στον τρόπο μετάδοσης και διανομής της ταινίας. Η ταινία *Phantom Menace* μεταδόθηκε μέσω δορυφόρου και προβλήθηκε σε αίθουσες που χρησιμοποιούσαν ψηφιακό εξοπλισμό προβολής. Είναι προφανές ότι στο μέλλον οι ταινίες θα μεταδίδονται με τον τρόπο αυτό

ταυτόχρονα σε όλο τον κόσμο από την πρώτη ημέρα προβολής τους, καταργώντας έτσι το κύκλωμα διανομής ταινιών που υπάρχει σήμερα. Βέβαια, η κινηματογραφική αίθουσα αποκτά έναν ακόμα αντίπαλο, αφού το Internet αποτελεί μία εναλλακτική πλατφόρμα διανομής κινηματογραφικών ταινιών. Ήδη η εταιρεία διανομής *ifilm* προσφέρει τις ταινίες της μέσα από το Διαδίκτυο. Οι ταινίες είναι προσπελάσιμες με τη βοήθεια του γνωστού προγράμματος Windows Media Player. Σταδιακά, όλο και περισσότερες ταινίες θα διανέμονται μέσα από το Internet, με αποτέλεσμα αυτό να διαμορφωθεί ως η μεγαλύτερη δυνατή δεξαμενή ταινιών ψηφιακού video.

Η ψηφιακή επανάσταση είναι σήμερα σε εξέλιξη και αναπόδραστη. Σχεδόν όλες οι ταινίες σήμερα προπαρασκευάζονται με ψηφιακό τρόπο. Όσον αφορά στη σκηνοθεσία, το DV «digital video» και η HD «digital cinema» δε σταματούν να κερδίζουν έδαφος. Το πέρασμα στο ψηφιακό είναι αργό, αλλά αναπόδραστο. Οι ψηφιακές κασέτες και οι σκληροί δίσκοι αντικαθιστούν τις κόπιες από άργυρο, περιμένοντας την αποϋλοποίηση του φιλμ και την απευθείας μετάδοση μέσω δορυφόρου. Η ψηφιακή μετάδοση έχει το διπλό πλεονέκτημα να χαμηλώσουν τα κόστη της μετάδοσης και να γίνει η διάδοση των ταινιών πιο ευέλικτη.

Κορυφαίο χαρακτηριστικό της νέας ψηφιακής τεχνολογίας στον κινηματογράφο αποτελεί η δυνατότητα τρισδιάστατων 3D προβολών όχι μόνο κινηματογραφικών παραγωγών αλλά και live αθλητικών μεταδόσεων, μουσικών συναυλιών κ.τ.λ.

Γ. ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Γ.1. Η έλευση του ήχου στον κινηματογράφο

Αν και η καταγραφή του ήχου ήταν από παλιότερα εφικτή, για να μπορέσει ο ήχος να ενσωματωθεί στην εικόνα έπρεπε πρώτα να ξεπεραστούν διάφορα προβλήματα. Το πρώτο θέμα ήταν η ποιότητα του ήχου στις απόπειρες καταγραφής του. Για να έχει καλή ποιότητα, ο ερμηνευτής έπρεπε να σταθεί μπροστά από ένα τεράστιο χωνί το οποίο μετέφερε τον ήχο στο μηχανήμα καταγραφής του. Υπό αυτές τις συνθήκες, φυσικά, ήταν αδύνατο να γυριστεί μια ομιλούσα ταινία. Ένα άλλο θέμα ήταν το πώς θα συγχρονιστεί ο ήχος και η εικόνα. Τέλος αφού ο ήχος είχε καταγραφεί και συγχρονιστεί, έπρεπε να μπορεί να μεγεθυνθεί ικανοποιητικά, ώστε να καλύψει ολόκληρη την κινηματογραφική αίθουσα.

Το 1930 όταν ο ήχος ενσωματώθηκε στον κινηματογράφο, η κινηματογραφική τέχνη διένυε ήδη περίπου 40 χρόνια ζωής. Μέσα σε αυτά τα χρόνια η εικόνα είχε βελτιωθεί σημαντικά χάρη σε καλύτερες κάμερες, φακούς και φιλμ. Επιπλέον, το μοντάζ, η ποικιλία και η εναλλαγή των πλάνων είχαν τελειοποιήσει την τέχνη της αφήγησης. Υπό αυτές τις συνθήκες όταν ο ήχος υιοθετήθηκε στον κινηματογράφο πρόσφερε νέες δυνατότητες και ανέτρεψε τους παραδοσιακούς κανόνες ηθοποιίας και σκηνοθεσίας

Γ. 2. Επενδύοντας στον ήχο

Τη δεκαετία του '20 δύο κινηματογραφικές εταιρείες η Fox και η Warner Bros αντιμετώπιζαν προβλήματα λόγω του σκληρού ανταγωνισμού τους με τις υπόλοιπες εταιρείες του Hollywood. Οι δύο αυτές εταιρείες δεν

διέθεταν μεγάλη αλυσίδα κινηματογραφικών αιθουσών, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να προωθήσουν και να προβάλουν αποτελεσματικά τις ταινίες τους και να μειονεκτούν σε σχέση με τις υπόλοιπες εταιρείες. Με στόχο να αποκτήσουν το προβάδισμα που είχαν τόσο ανάγκη τόλμησαν να επενδύσουν στον ήχο έχοντας στόχο να δημιουργήσουν τις πρώτες ηχητικές ταινίες. Συγκεκριμένα η Fox αγόρασε την πατέντα της καταγραφής του ήχου απευθείας στο αρνητικό του φιλμ και η Warner Bros επένδυσε στην τεχνολογία της καταγραφής του ήχου και της αναπαραγωγής του από το γραμμόφωνο. Αν και αρχικά ο ήχος του γραμμοφώνου ήταν καλύτερος από αυτόν του φιλμ, τελικά επικράτησε η τεχνολογία της καταγραφής του ήχου στο αρνητικό, γιατί έλυσε οριστικά το πρόβλημα συγχρονισμού ήχου και εικόνας.

Αυτά όμως πια φαντάζουν πολύ μακρινά σήμερα, στην εποχή Home Cinema και του Dolby Digital. Η ολοκλήρωση του Home Cinema έρχεται με το Dolby Digital, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως σήμερα τόσο στον κινηματογράφο όσο και στον ιδιωτικό κινηματογράφο. Σε σχέση με το Dolby Surround, υπάρχουν 2 ουσιώδεις διαφορές. Η πρώτη, έχουν προστεθεί δύο επιπλέον κανάλια ήχου. Το surround κανάλι έχει διαχωριστεί σε αριστερό surround και δεξί surround, ενώ επιπλέον υπάρχει ένα ξεχωριστό κανάλι για τις χαμηλές συχνότητες, για την αναπαραγωγή για παράδειγμα εκρήξεων και μπάσων όπου αυτά χρειάζονται. Κατά δεύτερο λόγο όμως, και αυτό είναι το σημαντικότερο, όλα τα κανάλια είναι ψηφιακά. Αυτό συνεπάγεται απaráμιλλη ποιότητα ήχου και κρυστάλλινη απόδοση των εφέ. Όλες οι ταινίες που βγαίνουν σε DVD έχουν κωδικοποιημένο ήχο σε Dolby Digital. Φυσικά το πρότυπο αυτό διαφοροποιείται σημαντικά τόσο από το Dolby Surround όσο και από το stereo, αφού δεν υπάρχει τίποτε αναλογικό πια.

Όταν ο George Lucas ολοκλήρωσε την πρώτη τριλογία του "Star Wars", ασχολήθηκε με την αναπαραγωγή του ήχου στον κινηματογράφο, προσδιορίζοντας μία σειρά αυστηρών κριτηρίων που πρέπει να εκπληρώνει μια κινηματογραφική αίθουσα, ώστε να λάβει την πιστοποίηση THX (Tomlison Holman experiment) = υπέρτατη κινηματογραφική απόλαυση) Τα κριτήρια αυτά αφορούν τόσο την υποδομή για την αναπαραγωγή του ήχου όσο και την ίδια την κατασκευή της αίθουσας. Έτσι, αν πάτε σε μία από τις THX αίθουσες που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα, θα παρατηρήσετε ίσως τη διαφορά στην κατασκευή: οι πλαϊνοί τοίχοι δεν καλύπτονται από τις κλασικές κουρτίνες αλλά από ειδικά μαξιλαράκια και στο ταβάνι υπάρχει μια ειδική κυψελωτή οροφή.

Γ. 3. Η κινηματογραφική μουσική

Τα κύρια συστατικά του κινηματογράφου, ο οποίος αποτελεί ένα οπτικοαουστικό θέαμα, είναι:

- ο λόγος,
- η εικόνα,
- ο ήχος / μουσική.

Αυτά τα συστατικά αλληλεπιδρούν και διαμορφώνουν το κατάλληλο κινηματογραφικό περιβάλλον. Επομένως, η κινηματογραφική μουσική είναι αναπόσπαστο κομμάτι μιας ταινίας.

Γενικότερα, η επίδραση της μουσικής στην ψυχολογική και φυσιολογική κατάσταση του ατόμου έχει αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και μελέτης από πολύ νωρίς στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού.

Ο Πυθαγόρας, ο πρώτος αναγνωρισμένος θεωρητικός της μουσικής, περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο η μουσική μπορεί να επιδρά στη συναισθηματική κατάσταση του ανθρώπου και το πώς η χρήση κατάλληλων μελωδιών μπορεί να συμβάλει στην ψυχική υγεία.

Στο έργο του *Πολιτικά*, ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι:

Η ικανότητα της μουσικής να επιδρά στις ψυχικές καταστάσεις των ακροατών είναι συνδεδεμένη με την προσομοίωση με τον ένα ή τον άλλο χαρακτήρα. Οι μουσικοί τόνοι διαφέρουν ουσιαστικά ο ένας από τον άλλον, ώστε κατά την ακρόασή τους εμφανίζεται σε μας διαφόρων ειδών διάθεση και δε συμπεριφερόμαστε καθόλου κατά τον ίδιο τρόπο σε κάθε έναν από αυτούς. Έτσι, παραδείγματος χάρη, ακούγοντας τους μουσικούς τόνους του ενός είδους δοκιμάζουμε μια διάθεση περισσότερο συμπνετική και θλιμμένη, ενώ ακούγοντας τους τόνους ενός άλλου είδους, τους λιγότερο αυστηρούς, απαλύνεται η διάθεσή μας. Ακόμη, άλλοι μουσικοί τόνοι μας προκαλούν κατά βάση μια μέση ισορροπημένη διάθεση. Την τελευταία ιδιότητα την κατέχει προφανώς μόνο ένα είδος τόνου, συγκεκριμένα ο δωρικός τρόπος. Σε ότι αφορά τον φρυγικό τόνο, αυτός επιδρά σε μας με διεγερτικό τρόπο. Γι' αυτό και ο Ιπποκράτης συνιστούσε θεραπείες με μουσική.

Η μουσική λοιπόν μιας ταινίας επιδρά στη διάθεση και την ψυχική κατάσταση των θεατών λειτουργώντας συμπληρωματικά με την εικόνα και τον λόγο. Ο ρόλος της προβάλλεται ανάγλυφα μέσα από τα λόγια του Μάνου Χατζιδάκι:

«Η Μουσική του κινηματογράφου συντηρεί στη μνήμη την εικόνα, την ερμηνεύει, ενώ συγχρόνως χρωματίζει επιθυμίες

και μνήμες και την προσωπική μας ταύτιση με τις πτυχές ενός ονείρου 35 χιλιοστών.»

Από την αρχή της καινούριας τέχνης, η μουσική μαζί με τη σκηνοθεσία και τους ηθοποιούς αναδείχτηκε σε ένα από τα πιο σημαντικά συστατικά μιας κινηματογραφικής ταινίας. Μέσα από τη δύναμή της να εκφράζει οποιοδήποτε συναίσθημα και οποιαδήποτε κατάσταση στέκεται δίπλα στην εικόνα και χαρακτηρίζει την ίδια την ταυτότητα της ιστορίας. Η ταινία χωρίς τη μουσική χάνει τη φωνή της.

Η μουσική όντας αναπόσπαστο τμήμα μιας ταινίας, δεν μπορεί να απομονωθεί από το περιβάλλον αυτό και να αντιμετωπιστεί σαν να προορίζεται για ακρόαση. Υπάρχουν βέβαια μουσικά έργα που χρησιμοποιήθηκαν ως σάουντρακ (soundtrack: μουσική επένδυση μιας ταινίας). Υπάρχουν όμως και σάουντρακ ειδικά συντεθειμένα για ένα κινηματογραφικό έργο, που μπορούν αυτούσια να είναι υλικό ακρόασης. Επομένως, η μουσική για τον κινηματογράφο λειτουργεί ως αναπόσπαστο στοιχείο μιας ταινίας, χωρίς όμως να αποκλείεται η πιθανότητα να λειτουργεί και αυτόνομα.

Στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αι. η μουσική συνοδεύει τις κινούμενες φωτογραφικές εικόνες αποτελώντας κομμάτι της προβολής μάλλον, παρά «συστατικό στοιχείο» της ταινίας. Η μουσική ήταν είτε αυτοσχεδιαζόμενη είτε επιλογή από έργα κλασικής και ελαφράς μουσικής.

Τη δεκαετία του '30, η μετάβαση από το βωβό στον ομιλούντα κινηματογράφο δίνει νέα διάσταση στον ρόλο της μουσικής, καθώς αρκετοί συνθέτες του 20ου αιώνα ασχολήθηκαν με τη μουσική για τον κινηματογράφο.

Το '70 και το '80 εισβάλλουν τα ηλεκτρονικά μέσα μουσικής παραγωγής, όπως οι συνθετητές και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές. Σήμερα, η μουσική για τον κινηματογράφο συνδυάζει τεχνικές σύνθεσης από όλες τις εποχές, στοχεύοντας κυρίως στο καλλιτεχνικό αποτέλεσμα που θα δημιουργήσει τις κατάλληλες εντυπώσεις στο θεατή.

Γ. 4. Η σύνθεση της κινηματογραφικής μουσικής

Παρατηρώντας τη μουσική που χρησιμοποιείται στον κινηματογράφο, καταλήγει κανείς στο συμπέρασμα ότι συγκεκριμένα είδη μουσικής συνδέονται με συγκεκριμένες ψυχολογικές καταστάσεις, συναισθήματα, χαρακτήρες ηρώων αλλά και κατηγορίες ταινιών (π.χ. γούεστερν, θρίλερ κ.ά.). Η κινηματογραφική μουσική λειτουργεί ποικιλότροπα: μπορεί να μεταφέρει μηνύματα, σχολιάζοντας ή επεξηγώντας τη δράση, ή ακόμη και να αποκαλύψει κρυφές πτυχές, που δεν εκφράζονται στο διάλογο.

Για τη σύνθεση μουσικής για τον κινηματογράφο σήμερα χρησιμοποιούνται οι εξής μέθοδοι:

- Δανεισμός αυτούσιας μιας γνωστής μουσικής
- Σύνθεση κοινότοπης μουσικής (κλισέ)
- Ενασχόληση σύγχρονων συνθετών με την κινηματογραφική μουσική
- Χρήση νέων τεχνολογιών
- Χρήση παλιάς μουσικής με νέα νοηματοδότηση και περιεχόμενο

Γ. 5. Μουσικά κινηματογραφική είδη: το Μιούζικαλ

Μια ειδική κατηγορία ταινιών είναι τα μιούζικαλ. Πρόκειται για ένα κινηματογραφικό είδος, στην πλοκή του οποίου είναι ενσωματωμένα και μουσικοχορευτικά κομμάτια.

Η πρώτη ταινία μιούζικαλ ήταν *Ο τραγουδιστής της τζαζ* (1927) του Αλ Τζόλσον. Πολύ δημοφιλείς ήταν και οι ταινίες με το χορευτικό δίδυμο Φρεντ Αστέρ και Τζίντζερ Ρότζερς στα μέσα της δεκαετίας του '30. Γύρω στα μέσα της δεκαετίας του '50, η ζήτηση για ταινίες μιούζικαλ άρχισε να ατονεί ,με αποτέλεσμα η παραγωγή τους να μειωθεί. Ακολούθησε μια εποχή, που φτιάχνονταν ταινίες προορισμένες να προβάλλουν συγκεκριμένους καλλιτέχνες (π.χ. Έλβις Πρίσλεϋ) και ταινίες με πρώτο θεματικό συστατικό τη μουσική (π.χ. «Grease»).

Γ. 6. Ελληνικό μιούζικαλ

Καθαρά εισαγόμενο είδος το μιούζικαλ, δεν άνθησε στην Ελλάδα, ίσως γιατί το μουσικό θέατρο και η επιθεώρηση που προϋπήρχαν, δεν του άφησαν πολλά περιθώρια. Σε αυτό συνέβαλε τόσο το υψηλό κόστος όσο και η έλλειψη έμπυχου υλικού. Ούτε οι θεατρικές σπουδές, ούτε οι μουσικές ή οι σπουδές χορού στη χώρα μας εκπαίδευαν καλλιτέχνες που να μπορούν να ανταποκριθούν στις τρισδιάστατες απαιτήσεις του είδους. Στη μουσική των ελληνικών μιούζικαλ ξεχωρίζουν τα ονόματα των Μίμη Πλέσσα και Γιώργου Κατσαρού.

Γ. 7. Η μουσική στον ελληνικό κινηματογράφο

Για τη χρήση μουσικής στον ελληνικό κινηματογράφο, την εποχή του βωβού, δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες.

Η πρώτη ομιλούσα ελληνική ταινία γυρίστηκε στο Χόλιγουντ από τον ομογενή Τέτο Δημητριάδη το 1930, με τον τίτλο *Η γροθιά του σακάτη. Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας* (1931) ήταν η πρώτη ταινία που κινηματογραφήθηκε ομιλούσα και με μουσική στην Ελλάδα και ηχογραφήθηκε στη Γερμανία. Τη δεκαετία του '40 γράφεται μουσική για τον κινηματογράφο και διακρίνονται και οι πρώτοι συνθέτες (π.χ. Κώστας Γιαννίδης). Στα χρόνια που ακολουθούν, όλοι οι σημαντικοί συνθέτες της Ελλάδας (όπως ο Μάνος Χατζιδάκις, ο οποίος κέρδισε για την ταινία *Ποτέ την Κυριακή* βραβείο Όσκαρ καλύτερης μουσικής, ο Μίκης Θεοδωράκης, ο Νίκος Μαμαγκάκης κ.ά.) πέρασαν από το χώρο της κινηματογραφικής μουσικής.

Στο Νέο Ελληνικό Κινηματογράφο, οι συνθέτες πειραματίστηκαν, όπως και οι σκηνοθέτες, γράφοντας μουσικές οι οποίες επέζησαν και χωρίς τις ταινίες που επένδυσαν μουσικά (π.χ., η Ελένη Καραϊνδρου -κυρίως με τη συνεργασία της με το σκηνοθέτη Θόδωρο Αγγελόπουλο, ο Δημήτρης Παπαδημητρίου, ο Νίκος Κυπουργός κ.ά.). Τα τελευταία χρόνια, ο Νέος Ελληνικός Κινηματογράφος συναγωνίζεται τις διεθνείς παραγωγές σε όλα τα επίπεδα (μουσικής, σκηνοθεσίας, ηθοποιών, σκηνικών, παραγωγής), δίνοντας την ευκαιρία στους νέους καλλιτέχνες να εκφραστούν μέσα από την 7η Τέχνη.

Δ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η τέχνη του κινηματογράφου και της μουσικής ήταν εξ αρχής συνδεδεμένες με την τεχνολογία και ακολουθούσαν την εξέλιξή της. Σήμερα, που ζούμε μία τεχνολογική επανάσταση, είναι μεγάλες και επαναστατικές οι επιπτώσεις της και στις δύο αυτές τέχνες. Η ψηφιακή τεχνολογία αποτελεί μια αληθινή επανάσταση για τον κινηματογράφο και τη μουσική. Μεταβάλλει ριζικά τον τρόπο παραγωγής, αναπαραγωγής,

διανομής. Επιπλέον όμως δημιουργεί μια νέα αισθητική με τα νέα μέσα που διαθέτει και τα χαρακτηριστικά τους. Όπως κάθε επανάσταση έχει τα θετικά και τα αρνητικά της, αλλά και ένα αβέβαιο, απρόβλεπτο μέλλον, που πάντως παρουσιάζει πολλές προκλήσεις για τους καλλιτέχνες, το κοινό, καθώς και τους λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς.

E. ΠΗΓΕΣ

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B9%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CF%82><http://www.cinemainfo.gr/cinema/cinematographyhistory/index.html><http://www.poekt.com/#!thomas-edison/c1r02>http://www.livepedia.gr/index.php/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%82_%CE%9A%CE%B9%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%BF%CF%82<http://www.cinemainfo.gr/cinema/cinematographyhistory/articles/digitalcinema/index.html>

Η εργασία πραγματοποιήθηκε από τους μαθητές:

1. Αβντουλάι Σιντορέλα,
2. Βελέντζα Ελισσάβετ,
3. Βλάχου Αικατερίνη,
4. Βλάχου Σταυρούλα,
5. Ζαιμάκης Μανόλης,
6. Ζάχαρης Χρήστος,
7. Καλαμίτσης Νίκος,
8. Κατσιγιάννη Αναστασία,

9. Κουρτέση Ειρήνη
10. Κουτσογιάννη Χριστίνα,
11. Λέκκα Ιωάννα,
12. Λέκκας Παναγιώτης
13. Μακρή Αικατερίνη
14. Μανθόπουλος Χρήστος
15. Μουστάκας Γιάννης
16. Μποζιαρη Εφη
17. Μπραούσι Σερίνα.